

što ne može ostaviti to po strani i kad uopće nije predmet rasprave pokazuje koliko je alergičan.

Postavlja mi i izravna pitanja, a na sva može i sam lako naći odgovore. Pristup metodološkoj razini koju smo stekli i razvili u "Lászlovoj školi" zagrađuje svojim studentima i drugim mlađim jezikoslovcima time što je sam ne dostiže i njih ne upućuje da je dostignu, nego im stvara krivi dojam kao da se dobro može i bez toga. O mojoj *Sintaksi* osim što je pisao u *Jeziku* govorio je na sastanku Lingvističkoga kruga pokazujući i tamo temeljno nerazumijevanje nekih njezinih strana. Pokazivao ga je, dakako, i u kolegijalnim razgovorima. A na pitanje gdje je upravo dokazano da je zamišljanje sintakse po razinama jedinica neodrživo odgovorio sam svima koji se u nas time žele baviti, pa tako i Ivi Pranjkoviću, u rubrici "Iz svjetske lingvistike" u časopisu *Suvremena lingvistika*, 10, str. 23 još davne godine 1974. To je sve što očigledno, što poznato, pa odgovori na ta pitanja nikoga ne mogu zanimati.

Pišući o bezvezničkim zavisnim rečenicama u ruskim gramatikama izvnuo je pitanje na glavu. Prigovara mi što se pozivam na ono što autori pišu o zavisno složenim rečenicama, a ne na ono što pišu o bezvezničcima. No pišući o zavisno složenima oni kažu da one, usuprot onomu što bi Pranjković htio, nikako ne mogu biti bezvezničke. On pak govori da mogu. To ja kritiziram u Pranjkovićevoj metodi i u tome se ruski autori slažu sa mnom, a ne s Pranjkovićem. Drugo je pak ako je koji ruski autor i na istoj stramputici s njime. Citiram dakle ono što tu citirati treba. Jer ne radi se o onome, o čem bi Pranjković htio da se radi, o tome, naime, da li u sintaksi treba opisivati odnose unutar bezveznički složenih rečenica. To ja njemu ne osporavam. Tek su ti odnosi značenjski i po tome pripadaju pretežito semantici, a sintaksa ih može izostaviti, kako sam učinio ja u svojoj knjizi, jer se negdje mora odrezati, a može se taj dio semantike, jer je usko vezan uz sintaksu, i uključiti u njezin opis, kako to čine ruski autori, ali, dakako, ne kao opis zavisno složenih rečenica. To je onda opis semantičkih, a ne gramatičkih odnosa.

Tu ja pak ne mislim drugo nego npr. Valgina, koja veli da rečenica *Postalo mi je zagušljivo, izašao sam na balkon* i kraj očitoga uzročnog značenja nije zavisno složena rečenica, za razliku od *Budući da mi je postalo zagušljivo, izašao*

sam na balkon, koja to jest. To što ona u drugom jednom poglavlju opširno obrađuje takve značenjske odnose, ne mijenja na tome ništa. Što ona pak pri tome govori o "rečenicama sa strukturalno uvjetovanim dijelovima", i o drugima kojih dijelovi to nisu, također ne mijenja ništa na stvari. Strukturalna uvjetovanost nije isključivo obilježje sintakse, nje ima i u semantici. A ni to što je taj pristup potpuno analogan Pranjkovićevu pri proučavanju hrvatskog jezika ne može njemu biti nikakav argument u ovoj raspravi. Taj mu pristup ja nisam kritizirao, nego samo to što pri tome govori o bezvezničkim zavisno složenim rečenicama.

No dosta o tome. Doista ne znam je li Pranjković tu "uhvaćen u laži", kako on veli. Ali ako nije, onda je pokazao da ne razumije pitanje o kojem se hoće sporiti. Sve je to postalo nezanimljivo i ja sa sugovornikom koji se u sporenju služi takvom metodom nisam spreman nastaviti razgovor. A on neka o tome piše i objavljuje što i gdje hoće. Dovoljno je već jasno pokazao da nema više reći išta relevantnoga.

S kolegijalnim poštovanjem i srdačnim pozdravima

Radoslav Katičić

BEZVEZNIČKE REČENICE

Budući da se Ivo Pranjković u odgovoru Katičiću osvrće i na moje grijehe, trebao bih mu odgovoriti, ali to ostavljam za drugu priliku (za knjigu *Jezikoslovna prenja*, koja će izaći u nakladi Školskih novina), ali moram reći nekoliko riječi kao urednik jer sam odgovoran za ono što se u *Jeziku* objavljuje i kako se objavljuje.

Kad sam se složio da se objavi prvi Pranjkovićev odgovor, nisam očekivao da će njegovo pisanje pridonijeti kakvom razjašnjenju, nego samo da će biti poticaj R. Katičiću da on razjasni neke pojmove, kako se po mojem mišljenju i dogodilo. I sada kad opet objavljujemo Pranjkovićev osvrt, činimo to samo zato da ne bi mogao reći da mu ne damo do riječi i da pokažemo kao mu nije do istine nego da po svaku cijenu pokaže kako je on u pravu.

Pranjkovićeva igra s ruskim gramatikama zaista je igra koja je providna već i zato što mu nikako dvadesetak ruskih gramatika ne može

dati za pravo kako bjelodano pokazuje R. Katičić preciznim navodima. Ako bi pak davale obojici, onda bi to dokazivalo da ruske gramatike nisu razriješile problem, da su čak i proturječne. Kako sam i sam isti problem proučavao upravo na ruskoj literaturi, iako negramatičkoj, ipak mogu ustvrditi da rusko jezikoslovlje nije na tako niskim granama, kako bi izlazilo iz Pranjkovićevih tvrdnja. A on sam svoju kapitulaciju potpisuje kad piše: "na više mjesta naime izrijekom upozoravam na to da je zavisnost asindetskih rečenica bitno drukčije naravi nego zavisnost vezničkih". To je upravo ono što ruske gramatike kazuju, a Katičić i ja dokazujemo.

Kakvim se postupcima Pranjković služi pokazuje i njegovo pitanje Katičiću da mu kaže gdje je on još govorio o njegovoj *Sintaksi*. Katičić ga je podsjetio, a ja to potvrđujem jer je to prije sedam godina već zapisano u *Jeziku*: "U međuvremenu je Ivo Pranjković u Zagrebačkom lingvističkom krugu govorio o Sintaksi..." (god. XXX, str. 55) U svome je izlaganju nastojao potpuno obezvrjediti Katičićevu *Sintaksu* pa je svoje obezvrjeđivanje potkrjepljivao i sasvim besmislenim prigovorima kao što je onaj da se Katičić nije služio najnovijom literaturom, kao da ne zna da rukopis u jednom danu ne skače u knjigu jer je Pranjković spominjao literaturu kojom se Katičić i nije mogao služiti.

Kad sam kao urednik nastojao da skupim za *Jezik* što više ocjena Katičićeve knjige, zamolio sam i Pranjkovića da za tisak priredi svoje

izlaganje u ZLK i predložio mu da izostavi one svoje besmislene prigovore i da bolje razmisli o ostalima. Time sam mu učinio uslugu jer bi njegov osvrt bio još jasniji da je napisan kao što je govoren. A i oni prigovori koji su izneseni u *Jeziku*, tako su klimavi da sam kao odgovorni urednik u istom broju morao napisati: "O tim prikazima ne treba ništa posebno reći jer oni govore sami za sebe, samo bi osvrt Ive Pranjkovića trebao nekoliko napomena zbog nekih neutemeljenih prigovora. Ali korisnije će biti da on neke prigovore iz svojega prikaza obrazloži opširnije, u jednom ili u nekoliko članaka, a da Katičić prihvati da o tome iznese svoja gledišta i ja se nadam da bi korist od toga bila višestruka." (Str. 56)

Još je za Pranjkovića nezgodnije to što je on svoje prigovore iznio na isti način i u isto vrijeme kad i srpski lingvisti koji su sličnim izmišljenim slabostima nastojali obezvrjediti Katičićevo djelo, kako se može vidjeti u istom broju *Jezika*.

I još nešto. Da je Katičić tako osvjetljiv, kako Pranjković želi dokazati, mogao se kao suurednik usprotiviti da se tako slab prikaz objavi u *Jeziku*.

Sve Pranjkovićevo pisanje pokazuje da daljnja raspra o ovoj problematici s njime nikomu više ne može koristiti, i zato je ovime u *Jeziku* zaključujemo.

Stjepan Babić